DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

2020 VASARIO 22 D. NR. 8 (22)

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Kam bijoti knygų mugės

Nuotrauka iš interneto

Kažkas juokavo, kad Vilniaus knygų mugę, „Kino pavasarį" ir Kaziuką reiktų sujungti į vieną šventę. Kodėl, sunku pasakyti. Gal kad būtų galima atšvęsti su trenksmais ir nesiblaškant. Nes juk visos trys progos – beveik atlaidai. Nuo knygų, filmų ir medinių šaukštų lieki apspangęs ir apsvaigęs visą pavasarį.

Jau bene kelios savaitės *Facebooke* reklamuojasi pažįstami ir nepažįstami knygų autoriai, rašytojai ir kūrėjai, influenceriai ir blogeriai. O kas kunkuliuos pačioje mugėje, net baisoka pagalvoti. Pats didysis kunkuliavimas, kaip visada, aišku, nebus itin glaudžiai susijęs nei su literatūra kaipo menine disciplina, nei su rašytoju kaipo beletristinio ir intelektualinio žodžio misionieriumi, nei su skaitytoju kaip su pagonimi, pasiruošusiu intelektualiai apsikrikštyti. Mugėje virs interesų, rinkodaros ir asmenybiškumo katilas.

Tikrai baisoka. Bet, kaip sakoma, bijai vilko, neik į mišką. O juk rašytojas turi būti drąsus ir atviras gyvenimo ir rinkos iššūkiams. Taigi nereikia kreipti dėmesio į išsigandusiųjų dūsavimus. Eik ir nugalėk savo baimę. Kita vertus, gal ten ir nebus ko bijotis. Žinoma, apniks nevisavertiškumo ir klaikaus persisotinimo jausmas, nes tos knygų ir rašytojų krūvos prastai veikia net užsigrūdinusį organizmą, keldamos klausimą apie perprodukcijos gausą ir kvalifikacijos keitimą. Bet taip būna visada. Tereikia palaukti – praeis.

Kita vertus, jeigu žmonės nesiliauja įnirtingai rašę nuo Antikos laikų (o visiems žinoma, kad jau Antikos laikais viskas buvo parašyta, tik prisiminti reikia) – matyt, čia slypi kažkokia prasmė. Nebūtinai paties rašymo ar sukurto kūrinio. Labiau stebina žmogaus užsispyrimas rašyti iki išprotėjimo (prisiminkim kad ir M. Proustą ar E. A. Poe). Pasidavimas rašymo magijai (ar inercijai). Nugrimzdimas į keisčiausius pasaulius – jeigu jie egzistuotų iš tiesų, o ne rašančiojo vaizduotėje, būtų tiesiog siaubinga. Kas norėtų gyventi Lovecrafto sukurtuose ateivių miestuose po Antarktidos ledu?.. Arba sėdėti grimztančiame Ašerių name ir laukti, kol jis nudardės į fatališkas gelmes?..

Matyt, žmogui visada buvo svarbu – veikiausiai ir bus – įrodyti, kad jis sugeba kurti. Rašymas yra viena iš asmeniškiausių, intymiausių to paliudijimų. Ir netgi šiais laikais, kai žodis nuvertėjo ir mes taip atbukome, kad nebejaučiame jo poteksčių ir spalvų, niuansų ir skambesio, jis dar gali supurtyti, sukrėsti. Kaip kur kas stipresnės ir gaivalingesnės kūrybinės jėgos, kurios tik dalelė esame, apsireiškimas.

Todėl ir nereikia bijoti mugės katilo. Visko ten bus – jei jums reikės prekės ar vardo, rasite. O jei reikės žodžio – teks užtrukti ilgiau, bet nė kiek neabejoju, kad rasite.

Renata Šerelytė

ARBATOS GĖRIMAS LIETUJE

Dabar kai rodos jau nesugebėčiau
nei darbą dirbt nei teisti nei paglostyt
lietaus užspęstas lyg žvėris po gluosniu
geriu arbatą traškančių erškėčių

geriu arbatą lietuje nes liepta
arbatą gerti lietuje kai lietūs
užeina netikėti ir iš lėto

nuplauna vienus o kitus palieka
arbatą gerti lietuje ant kranto
iš vėstančio puodelio mano rankoj

Donaldas Kajokas

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2020 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniniam „Draugo" priedui „Kultūra", projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvybės puoselėjimas pasaulyje"

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Kam bijoti knygų mugės • **2-as psl. Astrida Petraitytė.** Nacionalinė Jono Basanavičiaus premija – baltų mitologijos tyrėjai • **3-as psl.** *In memoriam.* Kęstutis Navakas. Poezija • **4-as psl. Algis Vaškevičius.** Fotografijose – Jonas Mekas ir jo aplinkos žmonės • **5-as psl. Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė.** Juozo Paliūno-Ryto testamentas: atiduok Tėvynei, ką privalai • **6-as psl. Ieva Marija Mendeikaitė.** Azerbaidžano kino dienos • **7-as psl. Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė.** Frankofoniška kino magija vėl kerėjo Lietuvos žiūrovus • **8-as psl. Juodkrantės Raganų kalno takais kviečia pasivaikščioti ir internete/ Kultūros kronika**

Kitame numeryje: Vasario 16-osios tradicijos Sūduvos krašte • Tarptautinė Vilniaus knygų mugė 2020

Redaguoja **Renata Šerelytė renata.serelyte@gmail.com** • Maketuoja **Jonas Kuprys**

Nacionalinė Jono Basanavičiaus premija – baltų mitologijos tyrėjai

J. E. Prezidentas Gitanas Nausėda įteikia regalijas Nijolei Laurinkienei

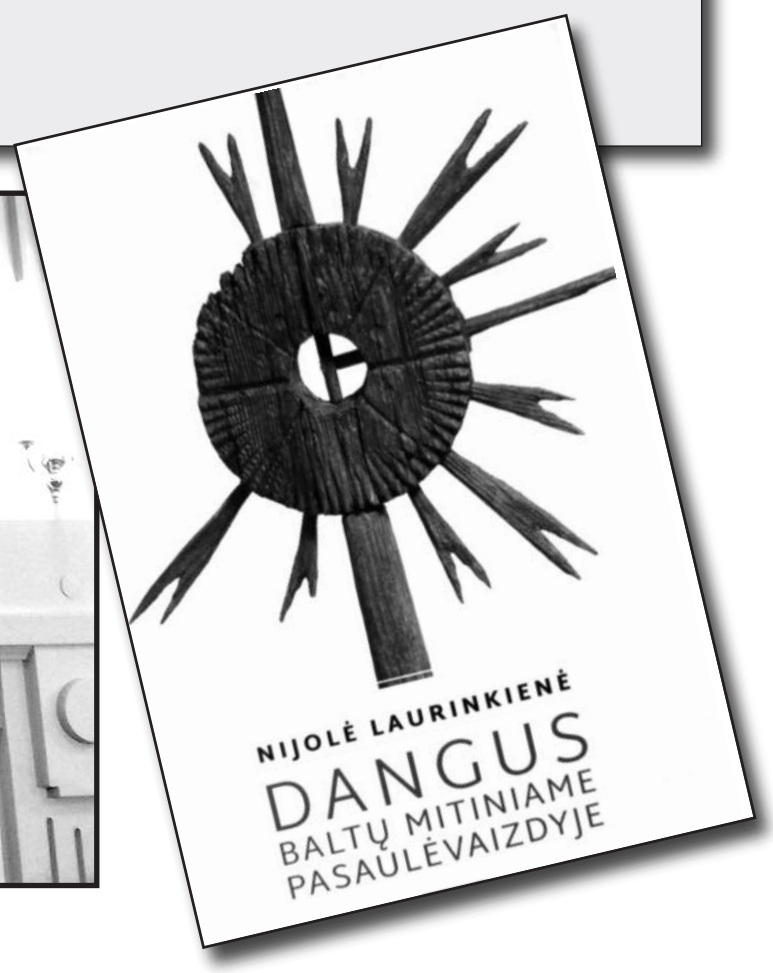

Astrida Petraitytė

Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatams, regis, skiriama pakankamai dėmesio. Kiek nuošaliau lieka pelniusieji Jono Basanavičiaus premiją, kuriai prieš porą metų taip pat suteiktas nacionalinis statusas. Šis apdovanojimas skiriamas už žymius nuopelnus etninės kultūros srityje, reikšmingą kūrybinę, mokslinę veiklą ir kitus darbus, susijusius su lietuvių etninės kultūros tradicijų plėtojimu, tautinės savimonės puoselėjimu ir etnokultūriniu ugdymu.

Šiemet Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos – jau 28-osios – laureate tapo etnologė (mitologė), Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto (LLTI) Sakytinės tautosakos skyriaus vyriausioji mokslo darbuotoja Nijolė Laurinkienė.

LLTI tinklalapyje išvardintieji N. Laurinkienės moksliniai interesai išties atrodo solidžiai: baltų religija ir mitologija, baltų mitinis pasaulėvaizdis, lietuvių, latvių folkloras, mitologijos reliktai folklore ir jų panaudojimas rekonstruojant baltų religiją ir mitologiją, lyginamoji mitologija, baltų etnogenezė, senovės baltų kultūra.

Laureatė yra išleidusi keletą monografijų – pradedant 1990-ųjų (simboliškai istorinis startas!) „Mito atšvaitais lietuvių kalendorinėse dainose", pratęsiant senovės lietuvių dievui Perkūnui skirta studija (1996; po metų šia tema apgintas humanitarinių mokslų habilitacinis darbas), vėliau Žemynos mitinio pasaulio aptarimu ir užbaigiant (kol kas) 2019 m. pasirodžiusiu leidiniu „Dangus baltų mitiniame pasaulėvaizdyje". O kur dar straipsniai, pranešimai konferencijose, kiti darbai darbeliai!

Premijos įteikimo ceremonija išties vyko iškilmingai: solidžioje erdvėje – Nacionalinėje filharmonijoje (tiesa, Mažojoje salėje, bet ir ši prabangi, atsinaujinusi), dalyvaujant aukštiems valstybės asmenims. Premijos regalijas laureatei įteikė J. E. Prezidentas Gitanas Nausėda (į renginį atvykęs su ponia Diana). Žinoma, ir kalbų (nedaugžodžiaujant) sakyta. Štai prezidentas pažymėjo, kad pavojaus akivaizdoje iš etninės tradicijos semiamės tvirtybės, o gerovės metu – naujų impulsų. Jono Basanavičiaus – iškėlusio Tautos šaknų reikšmę – pasekėja įvardindamas Nijolę Laurinkienę, prezidentas savo kalbą nuspalvino ir asmeniniais sentimentais: priminė, jog savo inauguracijos dieną atvyko nusilenkti mūsų Patriarcho paminklui, kurs prieš keletą metų radosi būtent prieš Filharmoniją (čia, tuometėje Miesto salėje, 1905 gruodį įvyko Didysis Vilniaus Seimas)…

LLTI – institucijos, teikusios Laurinkienės kandidatūrą šiai premijai – vadovė Aušra Martišiūtė-Linartienė apžvelgė laureatės darbus. Pažymėta, kad greta fundamentalių tyrimų, Laurinkienė yra ir aktyvi švietėja, kultūrininkė, įkvepianti jaunąją mitologų kartą.

Laureatę mitologine daina sveikina ansamblis „Ratilio". A. Petraitytės nuotr.

Kultūros ministras Mindaugas Kvietkauskas pažymėjo, kad laureatės darbai puikiai simbolizuoja mūsų valstybingumo 30-metį – gi Nepriklausomybė suteikė laisvę etninės kultūros tyrimams.* Jis priminė žymiuosius mūsų etnologus, kurių tradiciją pratęsė laureatė. Tai Marija Gimbutienė, Norbertas Vėlius, Algirdas Julius Greimas… Ministras (kadais vadovavęs LLTI) prisipažino asmeniškai buvęs paveiktas knygos apie Žemyną.

Seimo Kultūros komiteto pirmininkas Ramūnas Karbauskis, priminęs apie savo gimtajame kaime (t. y. Naisiuose) įkurtą baltų dievų muziejų, užbaigė iškeldamas susirinkusiems, matyt, skaudžią problemą – aukštosiose mokyklose nebelikę etnologijos studijų.

Nijolė Laurinkienė savo padėkos žodžiu pirmiausia pagerbė Joną Basanavičių, visų etnologų (ir mitologų kaip specifinės pastarųjų atšakos?) įkvėpėją. Ji akcentavo: Basanavičius savo gyvenimą orientavo į Tautą, šios gyvybingumą regėdamas etninėje kultūroje, tyrinėdamas jos apraiškas... Matyt, kaip savo gyvenimo *credo* laureatė išsakė: mitologija – mūsų dvasinės kultūros pamatas, tai vertybinė sistema, o viena aukščiausių vertybių baltų mitologijoje – šventybė. Net, galima sakyti, ji pasiūlė „praktinį receptą" ieškantiems ramybės Rytų kultūrose: mūsų sutartinės veikia nelyg mantros… Be kitų padėkų, Laurinkienė išsakė pagarbą ir Tėvams (matyt, žvelgiantiems iš Dangaus), paliudydama, jog pašaukimo pradžių pradžios išties būta gimtuose namuose: ten kabojęs Jono Basanavičiaus atvaizdas, ir štai dabar jos rankose – taip pat šio mūsų Tautos patriarcho bareljefas…

Renginį ir pradėjo, ir užbaigė Vilniaus universiteto folkloro ansamblis „Ratilio". Ceremonijai vadovavusi etnologė, folkloro dainininkė Loreta Sungailienė prasmingai akcentavo: pradžioje nuskambėjusi daina „Mėnuo saulužę vedė" yra mitologinė.

***

Nesu asmeniškai pažįstama su M. Laurinkiene. Gal ir paradoksalu, bet už solidų žymios mokslininkės portretą manyje gyvesnis maištingos kultūrininkės sovietmečiu įvaizdis. Mat kai įrašinėjau Kovo 11-osios signataro (jau a. a.) Algirdo Patacko jaunystės prisiminimus, tarp jo minimų „Pastogės" – nesankcionuoto savilaidinio kultūros leidinuko – bei neformalių literatūrinių vakarų bendražygių jis minėjo ir Mečį Laurinkų (taip pat Signatarą), ir Nijolę Šimelionytę, būsimą Laurinkienę…

KĘSTUTIS NAVAKAS (1964–2020)

IN MEMORIAM

debesys

švininiai lyg burės pripildytos pilko lietaus
ir skaidrūs lyg metai kurių dar praeiti nespėta
jie plaukia link tikslo ar šiaip kažin ko neartaus
kas niekad netilpo į kryptį ir laiką ir vietą

kaip oro kasyklos kur kasame savo sapnus
jie nyra į jūrą anapus tykių horizontų
ir vėjas juos lydi paniręs į kirų sparnus
ir vandens jų atspindžius neša ton pusėn kurion tu

nėsyk nekeliavęs ji tau dar toliau nei toli
tad slėpki akis prisidėjęs prie antakių ranką
jie plaukia lyg švinas dangum begaliniai keli
ir viskas dar čia tačiau tau jau kažko neužtenka

lyg svetimas eitų į paliktus tavo namus
dalintis ir džiaugtis viskuo kas tik tau buvo skirta
nors tai tiktai debesys bet jų artumas ramus
baisiau už metus kai dar nieko nebuvo patirta

jie srūva kaip kraujas jie leidžiasi gyslom žemyn
susirenka saulę nuo bokštų bei medžių viršūnių
ir daužomas žingsnių tu sunkiai grįžti kambarin
ir vėl iki ryto renki savo tūkstantį šukių

budintis

jau budo namai troleibusai pažino elektrą
iš ryto kavinių pasklido jų turkiškas garas
ir saulė tekėjo švari lyg poesis electa
lyg radijo šunys kelissyk sulojo gitaros

ir bronzinis klasikas vilkosi bronzinį paltą
aukštai ant granito stovėjo jo bronziniai batai
prieš valdišką pastatą skiesdamos nuobodžio spalvą
prasiskleidė tulpės raudonos lyg falsifikatai

iš medžių išdužę padangėmis pylėsi varnos
sparnais kaip stiklais įsipjovę į ryto peizažą
ir žmonės jau kėlėsi malėsi priegatvių vartuos
minkšti lyg pagalviai jau ėjo kur kelias juos neša

jų lūpos kvepėjo kakavomis bei sumuštiniais
švarkų atlapuos spuro smulkios ženkliukų skylutės
ir akys didėjo nubėgdamos darbo megztiniais
jie tolo tvirti tarsi niekad neskęsiančios plūdės

ir saulė juos rijo ir varvino tauką ir tuko
ir mėnuo jiems metė po kojom rugsėjį ir spalį
atrodė kad girdis daugybė mažų dviratukų
taip vėrėsi durys į šį kalendoriaus lapelį

štai kirtus baltaisiais diena savo įžangą baigia
ji viską surinks tarsi nuorūkas miklūs šlavėjai
jau eisi miegoti lyg Dievas kurio nebereikia
nes baigės naktis kurią visą prie lango stovėjai

ssecesija

veidrodžių stiklinis aidas tavo žingsnį atkartoja
kai žengi kilimais menių lyg baltais ekranais kino
ir nešies raktus kišenėj kaip medinis žirgas Troją
nes už durų daros durys kurias žingsniai atrakino

kuo toliau nuo gatvės prasto tau beverčio spalio molio
nuo beprasmių parduotuvių ir bendravimo seilėto
nuo sotaus mėnulio nulio ir karčių žvaigždžių virš molo
nuo dienų dievų ir datų besidėstančių lyg lego

kaip laiku orkestras strykais perpjauna pasaulį seną
ir žengi kur naują šviesą skleidžia damų diademos
šičia žmonės šitaip šoka jog atrodytų – gyvena
o šmaikščiausių žodžių karšty nebespėja degti temos

laikrodžiai suspaudė laiką sidabriniuos jų dangčiukuos
ir ant žalio stalo milo krinta vis nauji valetai
pusbalsiu sau čeža šilkas ir plaukais nuslysta šukos
veidrodžių stiklinis aidas tai kartoja pakylėtai

kai raudonas Reino vynas tavo kraujy ima bręsti
nugara nubėga bangos tankios lyg per kailį tigro
kaip šią adatą šį mirksnį pasisavinus pratęsti
kaip save palikti tokį atsiskyrusį nuo tikro

sunkios tarsi drėgnos bitės gausios poros menėj sukos
atkartotos atvirukuos – jų kraštai nuo metų ardės
na ir ko čia lioveis kurti? baigės tušas tušinukuos?
ir kodėl tau spalvos ryškios tik tada kai tu – bevertis

praeivis

jis išeis iš namų ir lyg fleitos jam švilptels varteliai
jis dėvės drabužius kurie jo neišskirs iš kitų
ir nebus pavardės nei vienoj aptiktoj jo kortelėj
nei kitų duomenų – jis gyvens visiškai ne raštu

jisai leisis gatve kur nupjaustytas kelkraščio klevas
jam numes tris lapus jis į juos tris kartus pažiūrės
greitai vasara baigsis o niekur jis dar nekeliavęs
ir be to jis žinąs jog lis lietūs o lapai byrės

parduotuvėse bus to paties ko prieš tūkstantį metų
vaiskiai blizganti folija puoš pakelių vitrinas
žmonės laikraščius nešis lyg neštų į avilius medų
tačiau jam to nereiks – jisai viską turįs ir žinąs

atsisės po medžiu kažkas griaudės virš gretimo miesto
tačiau kam įdomu kas ten daros virš mums gretimų
jis žiūrės kaip diena įprastinį gyvenimą dėsto
ji tokia kaip tada kai dar buvo saugu bei ramu

ir tada prasilenksim skirtinguos keliuos nesutilpę
aš pažvelgsiu į jį ir pamiršiu kuris mūsų aš
ir šypsodamas grįšiu namo kur varteliai man švilpia
ir naktis neateis nes jau nieko daugiau neatneš

išvykimas

ei!
rytoj aš išvažiuoju: laikrodžiai krinta nuo medžių
po kojom dyla jų nereikalingas laikas – ak
esama žemių su aukštais mėnesienos vitražais
kur kovo duris ir lapkričio langus
vėjas negailestingai supynė

rytoj! manęs nebėra čia
jau prarado mane ši kiaura sekundė – štai
ketvertas dulkių stulpų man galvūgaly
stovi – ir tu čia
su savo drambliais augalais bei papūgom

rytoj išvažiuoju – Viešpatie
jau pakibo erdvėj mano muzika jau
mano stalai su rankraščiais
į talpią prarają krinta

o pasaulyje vietos yra bet ne mano daiktams ir
manoj pavardėj pirmieji priebalsiai blėsta

tesninga kvietimų skutais! šešta valanda
tedegina švintantį kiemą šlapiu degtuku
rytoj::: atrask mane su paskutiniais mano akvalangais
užmerkus akis nors akimirksny šiam išsaugok

Fotografijose – Jonas Mekas ir jo aplinkos žmonės

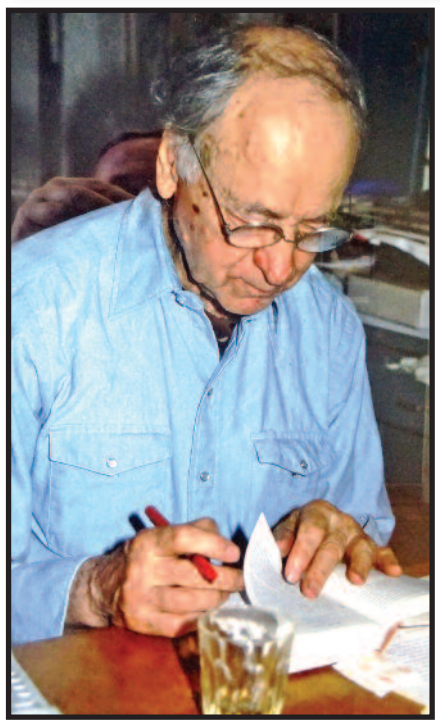

A. Kulikausko nuotraukose – J. Mekas ir jo aplinka. A. Vaškevičiaus nuotr.

Algis Vaškevičius

Vasario 13 dieną Kaune, Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje istorikai, kultūros darbuotojai, menininkai rinkosi į fotografijų parodą „Jonas", skirtą filmų kūrėjui, menininkui, amerikietiško avangardo kino krikštatėviu dažnai vadinamam Jonui Mekui. Šių fotografijų autorius – daug metų Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenęs, o dabar į Lietuvą grįžęs Arūnas Kulikauskas.

Fotomenininkas A. Kulikauskas vėlyvuoju sovietmečiu buvo vienas iš vadinamosios „plėšriųjų fotografų" grupės narių. Ši grupė anuomet buvo Lietuvos fotografijos avangardas, nes fiksavo tai, ko oficialioji valdžia neleido – gyvenimą stotyse, turgavietėse ir kitose „nenuglostytose" vietose.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, A. Kulikauskas išvyko į New Yorką, kur dirbo žymiojo poeto ir filmininko J. Meko vadovaujamame Antologijos filmų archyve ir ten praleido daugiau nei dešimtmetį. Po to jis kurį laiką dirbo kaip nepriklausomas fotografas, o prieš kelerius metus sugrįžo gyventi į Lietuvą ir su šeima įsikūrė Ukmergės rajone, Samantonių vienkiemyje, kur dabar augina daugiau kaip 60 avių.

Pernai Prezidento V. Adamkaus muziejuje buvo surengta jo fotografijų paroda „Niujorko polaroidai", kurioje buvo galima pamatyti darbus, sukurtus prieš dešimtmečius išrastomis fotografijos technikomis, o jų autorius kvietė pažinti fotografiją, amžių sandūros New Yorką ir patį save.

Dirbdamas pas J. Meką, fotografas užfiksavo daugybę įdomių akimirkų, asmenybių, įvykių, ir tik maža jų dalis sutilpo į parodą „Jonas". Žinoma, pačiame parodos centre pats J. Mekas, bet nuotraukose įamžinta ir daugybė visame pasaulyje žinomų ir labai garsių asmenybių – tai ir menininkė, muzikė, taikos aktyvistė, filmų kūrėja, „The Beatles" muzikanto John Lennon našlė Yoko Ono, ir garsus poetas Allen Ginsberg, ir daugybė kitų. Nuotraukose užfiksuota J. Meko filmų archyvo kasdienės darbo akimirkos, taip pat ten apsilankę svečiai iš Lietuvos.

„2019 metų pradžioje Anapilin iškeliavus Jonui Mekui, sumaniau surinkti iš savo skaidrių ir negatyvų visus jo portretus. Ir, priartėjus Jono gimtadieniui, – jais pasidalinti viešai. Šios fotografijos yra iš mano gyvenimo kasdienybės, gyvenant Niujorke ir dirbant su Jonu jo įkurtame avangardinių eksperimentinių filmų muziejuje/archyve – Anthology Film Archives. Kartu pradirbome šiek tiek daugiau nei dešimtmetį", – prisiminė fotografas.

Pasak jo, dviejose Antologijos salėse beveik kasdien buvo rodomi filmai, ir ne bet kokie, o tie, kurių nedemonstruoja arba rodo labai retomis progomis paprasti miesto kino teatrai. Tie filmai – tai pasaulio ir Amerikos kino avangardas, jo praeitis ir dabartis: nepriklausomų režisierių, „suvaržyti ir nuskriausti" filmai, intelektualaus žanro filmai, jaunų nežinomų įdomių režisierių filmų premjeros. Tai buvo tarsi niekur kitur nerodytų ar nerodomų filmų Meka.

„Antologijoje vykdavo ir filmų pristatymai, susitikimai su garsiais režisieriais, aktoriais, poetais, menininkais, fluxistais, rašytojais, dainininkais, senais hipiais, vietos radikalais, keliautojais ir šiaip įdomiais ir smalsiais žmonėmis. Dauguma šios parodos fotografijų yra kaip tik iš ten. Su savimi beveik visada turėdavau fotoaparatą. „Beveik" – nes ne visada turėdavau už ką nusipirkti juostos.

Fotografijose galima matyti Joną, susikibusį rankomis su savo sena drauge Yoko Ono, matyti užėjęs pasižvalgyti garsus „beat" poetas, Nobelio premijos laureatas, Jono bičiulis A. Ginsberg, žymus fotografas, netoliese gyvenantis Robert Frank, garsus korėjiečių kilmės *Fluxus* menininkas, Jurgio Mačiūno bendramintis ir bendražygis Nam June Paik bei daugelis kitų. Yra fotografijų ir iš Jono namų, kur nufotografuotas jis vienas rašantis ar dainuojantis su senu draugu ir klasioku, poetu Leonu Lėtu ar besikalbantis su kolegomis ir bendražygiais amerikiečiais avangardistais filmininkais Stan Brakhage, Ken Jacobs, Robert Breer ir kitais", – teigė nuotraukų autorius.

Parodos autorius A. Kulikauskas ir parodą pristačiusi D. Kuizinienė. A. Untydi nuotr.

Šią parodą pristačiusi Lietuvių išeivijos instituto darbuotoja prof. Dalia Kuizinienė pabrėžė kelis svarbius akcentus – 1997 metais Vytauto Didžiojo universitetas J. Mekui suteikė Garbės daktaro vardą, o tais pačiais metais Vilniuje, Šiuolaikinio meno centre vyko J. Meko paroda „Sustabdytos akimirkos", kurioje A. Kulikauskas kaip fotografas ir dizaineris padėjo Jonui vizualizuoti bei pateikti parodiniu formatu jo filmų vaizdus.

Pasak jos, fotografas nuolat ir įvairiose auditorijose kalba apie J. Meko asmenybės filosofiją, jo išskirtinumą ir jo gebėjimą burti pačias įvairiausias asmenybes: nuo pasaulinio meno garsenybių (tai fiksuojama ir daugelyje parodos nuotraukų) iki jaunųjų lietuvių menininkų, kurie, atvykę į New Yorką, spietėsi jo namuose, bendravo, Filmų antologijoje rengė parodas. J. Mekas išsiskyrė visapusiška erudicija, gebėjimu su bet kuo kalbėti bet kokiu filosofijos, kino, literatūros, gyvenimo klausimu.

Naujosios parodos atidarymo metu buvo daug kalbama apie Filmų antologiją ir jos veiklą, paties J. Meko indėlį, apie lietuvių bendruomenės ir šio menininko komplikuotą santykį. Pasak D. Kuiznienės, su lietuvių bendruomene J. Meko santykiai nutrūko apie 1952 m., apie tai kalbama ir jo filme „Lost, lost, lost", ir jau šiame amžiuje sukurtame Meko filme „Ar buvo karas?".

D. Kuizinienė įsitikinusi, kad J. Meko įtaka A. Kulikauskui, dailininkui Eugenijui Varkulevičiui, 11 metų gyvenusiam New Yorke ir iliustravusiam J. Meko knygas, fotografui, dailininkui Audriui Naujokaičiui, kuris daug metų buvo šio archyvo kuratorius, taip pat muzikantui Daliui Naujokaičiui, visam lietuvių režisierių kursui buvo didžiulė, ir ne tik kūrybinė, bet ir gyvenimo būdo, filosofijos (nieko neplanuoti; daryti tai, kas tau patinka, kas yra tavo kūrybiškumo prasmė ir pan.) mokykla.

Parodos metu fotografas smulkiai ir įdomiai papasakojo apie kiekvieną fotografiją, joje įamžintus žmones, vienos ar kitos nuotraukos atsiradimo aplinkybes. Vienoje nuotraukoje ant stalo matyti „klasika": baltas prancūziškas arba itališkas vynas, rūkyta itališka dešra, ispaniškas avies arba ožkos sūris ir graikiškos alyvuogės, šviežia itališka *mozzarella*... Kitoje fotografijoje Jonas prie viryklės kepa bulvinius blynus. Pasak A. Kulikausko, tuos blynus, pagal mamos receptą, Jonas savo sūnui Sebastianui kepdavo kiekvieną ketvirtadienį.

Kitoje fotografijoje – Jonas šalia dailininko E. Varkulevičiaus, kelerius metus gyvenusio Antologijos koridoriuje ir kūrusio ten savo menus, pasak fotografo, labai gerus menus. „Nufotografavau juos sustojusius su sniego kastuvais, bevalančius šaligatvius aplink pastatą. Jonas visada dirbdavo kartu, nesvarbu koks darbas. Sakydavo, na, rabotnikai, pirmyn! Darbas nelaukia!", – prisimena parodos autorius.

Dar kitose fotografijose matome J. Meką su poetu Sigitu Geda, prof. Vytautu Landsbergiu, būreliu lietuvių menininkų ir kitų, tuo metu plušėjusių aplink. Fotografas teigia, kad jo archyve yra dar daug niekur ir niekada nerodytų kadrų, kuriuos gal artimiausiu metu atspaus ir parodys, jei tik žiūrovams bus įdomu.

Juozo Paliūno-Ryto testamentas:
Atiduok Tėvynei, ką privalai
Nacionalinio dokumentinio filmo „Partizanas“ premjera

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

Partizano istorija. Vilniaus kino teatre *Forum Cinemas Vingis* visuomenei parodytas naujausias režisierės Agnės Zalanskaitės istorinis dokumentinis filmas *Partizanas* – apie Prisikėlimo apygardos vadą, partizaną Juozą Paliūną-Rytą. Jis Tėvynės labui paaukojo asmeninį gyvenimą, pasitraukė į mišką, kad su savo geriausiu draugu šautuvu „mašinka” kovotų už laisvę, slapstėsi, ilgai buvo nepagaunamas. Buvo įvertintas ir tapo pasipriešinimo kovų vadu, dar vėliau (kai ištirpo jo bendražygių gretos) kovojo spausdintu žodžiu (yra pasakęs, jog vienas žmogus su spausdinimo mašinėle gali padaryti didesnę žalą priešui, nei visas pulkas ginkluotų vyrų). Partizanas Rytas buvęs labai atsargus, įžvalgus, kantrus ir diplomatiškas, o pasitraukė iš gyvenimo, kai buvo išduotas užverbuoto sovietų saugumo jaunystės draugo, tarsi atėjusio jo gydyti.

Tinkamas laikas. Režisierė padėkojo visai specialiųjų pajėgų *Aitvaras* komandai – jų buvimas yra didžiausias visos kūrybinės grupės įvertinimas. Filmas buvo kuriamas porą metų. Agnė gyvena vadovaudamasi tokia logika, kad knygos lentynoje turi turėti savo vietą, reta išimtis – kai knyga kažkuo ypatinga ar tikrai gera. Ji prisipažino, kad iš pradžių komandos tikslas buvo sukurti gerą televizijos filmą, bet filmo prodiuseris ir komunikacijos vadovas Mantvidas Žalėnas pasiūlė: *gal pabandom? Laikas tinkamas.*

Juk pastaruoju laiku meniniai filmai pateikia iškreiptą vaizdą apie tai, ką pergyveno tie vyrai, kokie jie buvo. Tuomet ji pati savęs paklausė: o ką po 20 metų galės prisiminti jos sūnus ar dukra, jei domėsis rezistencine partizanų kova? Jie ras archyvuose tuos meninius filmus, o juk norisi parodyti istoriją kuo tikslesnę, labiau atspindinčią tą laikmetį. *Ir kaip tu, Agne, jausies? Ar jauti, kad darai gera Lietuvai?* Taip savęs paklaususi nuoširdžiai sutriko. Ji mato prasmę ir širdy giliai jaučia prasmę – tiki jai siųsta misija. Jei bent vienas iš jaunų žmonių, pažiūrėjęs šį filmą bent truputį labiau mylės Lietuvą – tai jos misija bus be galo prasminga: bus atidavusi Tėvynei viską savo darbu, talentu, visa savimi. Tai trečiasis A. Zalanskaitės filmas (pirmieji: *Nepaprasta auka* ir *Nenugalimas*).

Ginklų ir uniformų eksponatai. Režisierė padėkojo visai Krašto apsaugos vadovybei, Kauno karo muziejui, kurie kino premjerai suteikė svorio – prieš kino seansą Lietuvos Garbės sargybos kariai svečiams rodė įvairaus laikotarpio ginklus iš Kauno karo muziejaus ekspozicijos, apie juos pasakojo, demonstravo, kaip jais naudotis vilkėdami dabartines ir senąsias Lietuvos karių uniformas. Užkalbintas karys, vilkintis

Svečiai ir aktoriai prie garbės stendo

XIV a. grandininius šarvus, pasakė, kad su tokiomis uniformomis jie budi savaitgaliais prie Prezidentūros. O XVIII a. Lietuvos orkestro uniformomis apsirėdžiusius muzikantus bus galima išvysti ir išgirsti per Vasario 16-osios iškilmingą koncertą.

Istorikų įvertinimas. Vis dažniau dokumentinių ir vaidybinių filmų kūrėjai imasi Lietuvos pasipriešinimo kovų temos, tačiau istorijos ekspertų kritika jiems dažnai negailestinga. Šiame Agnės Zalanskaitės filme pasisako trys istorikai, kurie filmui suteikė kūną, o aktorius Paulius Markevičius – širdį. Kūrėjai išliko dėmesingi detalėms. Rekonstruktorius G. Paulauskas pasidžiaugė, kad filmą teigiamai įvertino būtent istorikai: *„Mes negalime sau leisti apie laisvės kovų istoriją kalbėti bet kaip ir savo nekompetenciją ar biudžeto trūkumą maskuoti meniniais sprendimais. Istoriniuose filmuose be galo svarbu išlikti tiksliems laikmečio dvasiai ir idealams. Grubios klaidos iškreipia suvokimą ir klaidina visuomenę, to negalima leisti. Laisvės kovų istorija turi būti vienijanti, o ne skaldanti tema”.*

Ištikimas partizano priesaikai. Pulkininkas Nerijus Stankevičius, Lietuvos kariuomenės Motorizuotosios pėstininkų brigados vadas, pasakė: kiek daug prasmės ir turinio žodyje *partizanas*. Jų kova nebuvo vien tik miražas – jų vaisiais dalinamės šiandien. Juozas Paliūnas -Rytas iki pat mirties liko ištikimas partizano priesaikai, negailėjo jėgų gindamas Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę.

Lietuvos Garbės sargybos kuopos apranga. Iš kairės – XVIII a. Lietuvos orkestro ir XIV a. Lietuvos kario, dalyvavusio Žalgirio mūšyje

Kairėje – partizano uniforma vilkintis kariškis ir jo ginklai

Filmo dalyviai. Filme kalbėjo partizano Ryto bendražygiai, kovos draugai, detaliau apie partizano kovos kelią pasakojo trys istorikai (vienas jų – prof. Vykintas Vaitkevičius), Paliūno-Ryto atsiminimų ištraukas iš jo dienoraščio skaitė aktorius P. Markevičius. Pasak jo, suvaidinti partizaną jam buvo didelė garbė. Pasisakė J. Paliūno-Ryto anūkė Aušrinė Krikščionaitienė (ji vadovauja Moterų pagalbos linijai Kaune); ji kalbėjo, kad savo senelio nepažinojo, gimė sovietmečiu; jos mama ir močiutė nesulaukė Nepriklausomybės, senelio istorija buvo slepiama. Jis paaukojo gyvybę už Lietuvą, o dabar pati Lietuva atperka tą netektį, kurią išgyveno jos šeima.

Rėmėjai. Filmo kūrybinė grupė dėkojo filmo, kuris sukurtas vien rėmėjų lėšomis, rėmėjams: vieni pasiūlė savo sodybą, kiti – lėšas. Vieni pagrindinių rėmėjų – Antanas ir Aistė Guogos, o jų penkiametis sūnelis Herkus – vienas jauniausių filmo aktorių.

Niša pildoma. Dokumentinis filmas *Partizanas* pratęs tokių istorinių-dokumentinių filmų kaip Jono Ohmano *Nematomas frontas*, Giedrės Žickytės *Kaip mes žaidėme revoliuciją*, Vytauto V. Landsbergio *Trispalvis* plejadą.

Garbingi svečiai. Premjeroje dalyvavo Lietuvos kariuomenės vadai, specialiųjų pajėgų kariai, visuomenės veikėjai, politikai, jaunimo organizacijų atstovai, apie 600 svečių.

Spausdinimo mašinėlė. L. Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.

Azerbaidžano kino dienos

Azerbaidžanas, Saki miestelis

Ieva Marija Mendeikaitė

Toliau sėkmingai viešint Budapešte, smagu išgirsti apie čia vykstančius vietinius kino festivalius, kurie į mano gimtąją Lietuvą galbūt dažnai visai neatkeliauja, o jeigu ir atkeliauja, apie juos yra kiek sunkiau sužinoti. Tačiau tai natūralu, čia daugiau Balkanų, centrinės Europos, kaimyninių šalių kino. Budapešte šiems festivaliams reklamos skiriama tikrai pakankamai daug, o jeigu dar esi avangardinio kino mėgėjas, tuomet apie naujas festivalių programas sužinoti beveik nėra kliūčių.

Kadrai iš Azerbaidžano kino festivalio filmų

Vienas tokių šiuo metu vykstančių kino festivalių – Azerbaidžano kino dienos. Tai Azerbaidžano Respublikos kultūros ministerijos sudaryta kino filmų programa, remiama Vengrijos Žmogaus gebėjimų ministerijos ir kartu organizuojama Azerbaidžano Respublikos ambasados bei „Uranijos" nacionalinio kino teatro. Festivalis truks keletą dienų – nuo vasario 18 d. iki vasario 22 d.

Filmo programą bei renginių vietas bus galima aplankyti ne tik Budapešte, tačiau ir kaimyniniame Szegede bei Peče. Budapešte renginys vyks „Uranijoje" (vienoje žymiausių kino salių, garsių savo operhauzo išplanavimo stiliumi), kur bus demonstruojamos ne tik meno namų dramos, romantiškos komedijos, bet ir trumpi dokumentiniai filmai apie Azerbaidžaną, jo gyvenimo būdą bei problemas, su kuriomis šalis šiuo metu susiduria.

Vienas iš programoje rodomų filmų – „Granatmedžių sodas" (angl. – „Pomegranate Orchard"), filmas sukasi apie vaikiną, vardu Gabil, kuris grįžta namo į savo gimtąją šeimos sodybą, apsuptą šeimos labai vertinamų ir gerbiamų granatmedžių. Gabil buvo išvykęs dvylikai metų ir per tą laiką niekada nepaskambino, neparašė, nesusisiekė su savo šeima. Šių gilių emocinių randų Gabilio šeima taip lengvai iš atminties ištrinti negali. Šis filmas – asmeninė šeimos drama, besirutuliojanti vaizdingame kraštovaizdyje, pasakojanti apie nusižengimus, kylančius iš neva nekaltų dalykų. Filmo, kuriam buvo įteiktas žiuri apdovanojimas tarptautiniame „Eurazijos" kino festivalyje Kazachstane, pasaulinė premjera įvyko konkurse „Rytuose iš Vakarų" (Karlovy Vary).

Kitas šių metų programoje dalyvaujantis filmas – „Per daug sutapimų" (angl. – „Too many Coincidences"). Filmas apie tai, kad niekas šiais laikais nėra visiškai apsaugotas nuo gilių emocijų ar apgaulės. Visi įsimyli, susiduria su išdavyste ir meluoja visam pasauliui. Bent jau kažkuriuo momentu savo gyvenime.

Su tuo gali sutikti ir pagrindiniai filmo veikėjai – Mike'as bei Aydan, kurie abu išgyveno savo gyvenimo partnerių neištikimybę. Pradėję vienas kitą pažinti, abu herojai supranta, kad jų gyvenime pilna sutapimų, jų tiek daug, kad visi jie pasirodo vos ne mistiški. Tiek daug neaiškių gyvenimo sutapimų suveda šiuos du veikėjus draugėn, kad jie net nepastebi, kaip pradeda vienas kitą įsimylėti. Visgi tarp šių dviejų herojų nuolatinių gyvenamųjų vietų yra nemažas atstumas, bet kai įsimyli, bet koks atstumas atrodo visai mažytis... Kur jie susitiks po to? Baku, New Yorke? O gal nesusitiks niekada?...

Na ir pabaigai – dokumentikos mėgėjams bus galima išvysti ir trejetą trumpų dokumentinių filmų apie Azerbaidžaną ir jo istoriją. Pirmoji dokumentika bus apie Azerbaidžano ugnikalnius (angl. – „The Breath of Volcano"). Pasaulyje šiuo metu yra apie 2000 purvo ugnikalnių, 400 iš jų – Azerbaidžane. Šie ugnikalniai šalyje aptverti saugomose vietose, kadangi yra laikomi šalies turtu. Šis trumpas dokumentinis filmas leis atsakyti į klausimą, kodėl taip yra ir patirti mistišką azerbaidžaniškojo ugnikalnio galybę.

Kitas trumpas dokumentinis filmas „Lahic" skirtas atkreipti dėmesį į mažą Azerbaidžano miestelį Lahij Ismayilli regione. Čia žiūrovo dėmesys bus atkreipiamas į vietinio gyventojo kasdienos įpročius, veiklas ir nuostabius amatus, kuriais jie užsiima, taip tęsdami ilgaamžes amatų tradicijas. Taip pat filmuojami ir rodomi turistai, atvykstantys ir viešintys miestelyje, taip sukuriant nežymų disonansą tarp to, kas yra čia ir kas yra kitur.

Na, o galiausiai trečiasis dokumentinis filmas „Şəaki" bus skirta Şəaki, vienam iš gražiausių Azerbaidžano šalių kampelių. Istoriškai Şəaki buvo amatininkų židinys, o 2019 metais paskelbtas priklausantis UNESCO paveldo sąrašui. Šis filmas pasakos apie skirtingas meno rūšis, perduodamas iš kartos į kartą (dažniausiai tėvo sūnui), kurios tebegyvuoja ir tebėra tęsiamos ir šiandien – kalvininkystė, keramika, dekoras ir daugybė kitų.

Nors patys renginiai ir filmai, skirti Azerbaidžano kultūriniam filmų festivaliui, yra nemokami, registracija būtina, tad jeigu esate ar būsite kažkur netoliese ir norėsite išvysti dalį šios programos, nepamirškite šios informacijos. Gero kino!

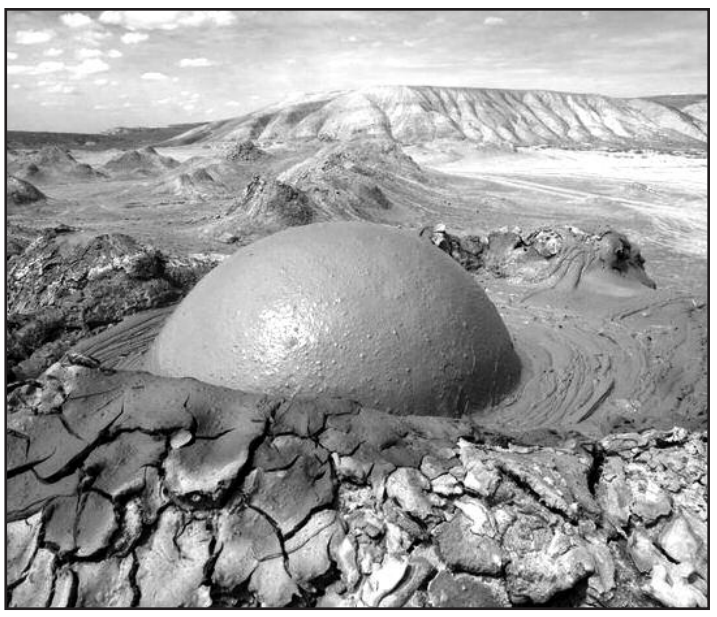

Azerbaidžano purvo ugnikalnis

Aktorė Deborah Lukumuena po „Žiemos ekranų" atidarymo filmo „Nematomos" Forum Cinemas Vingis. L. Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.

Frankofoniška kino magija vėl kerėjo Lietuvos žiūrovus

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

„Žiemos ekranai" subtiliai, negailestingai ir juokingai fiksavo dabartį ir prikėlė iš užmaršties kino klasikos šedevrus. Jubiliejinis Prancūzų instituto Lietuvoje organizuojamas kino festivalis 12-oje Lietuvos miestų nuo sausio 23 iki vasario 9 dienos rodė per 30 kritikų atrinktų meninių filmų.

Penkiolika iš jų – autoriniai ir patys naujausi, sukurti per pastaruosius dvejus metus – apie tai, kuo gyvena Prancūzija. Todėl pagrindinė filmų programa pavadinta *Dabarties laiko beieškant* – apie šiuolaikinės Prancūzijos godas, klystkelius, paieškas. Nemažai debiutų: naujai iškeptas režisierius iškart užkariauja žiūrovų simpatijas.

Apie žmogiškumą ir asmenybės virsmą taip pat kalbėjo atvykusi į festivalio atidarymą aktorė Deborah Lukumuena.

Apie socialines problemas yra ir drama **Dvylika tūkstančių** (2019 m.) – irgi debiutinė juosta, joje režisierė Nadége Trebal net vaidina pagrindinio herojaus Franko mylimosios Maroussios vaidmenį. Netekęs darbo išradingas vyras, kurį palaiko meilė gražuolei žmonai ir vaikams, iškeliauja į darbo paieškų odisėjas, savo asmenybės žavesiu ir komunikabilumu prasimano pinigų. Nesigėdi perpardavinėti cigarečių ar prašomas pašokti, tarpininkauti ir kt. Visas savo prarasto darbo nuoskaudas atvirai išsako telefonu socialinei buhalterei. Jis grįžta namo ir kaip nugalėtojas: pinigus įteikia ir mylimajai, ir atiduoda skolas tarnybai.

Kino filmas „Kamilė". Rež. Boris Lojkine

***Dabarties laiko beieškant*: apie socialines problemas, tačiau kupini optimizmo.** Tokia yra komiška, graudžiai juokinga drama apie gyvenimą **Nematomos** (2018), kurios autorius Louis-Julien Petit dešimt metų dirbo režisieriaus padėjėju, yra pelnęs apdovanojimų už trumpametražius filmus. Jo pirmieji filmai jautriai fiksavo socialinę realybę. Šis filmas – apie neabejingas, išradingas socialines darbuotojas, kurios, kad ir turi savų problemų, jų neperkelia ant labiau pažeidžiamų žmonių, o moko benames orumo, pasitikėjimo savimi. Benamių centre jos surengia benamių verslo prisistatymo šou ieškant darbo, yra tokios žmogiškos ir šiltos, kad tenka ir verkti, ir juoktis iš graudžiai komiškų situacijų. Kodėl filmas pačioje Prancūzijoje pritraukė milijonus lankytojų, nors jame nėra jokių intriguojančių ar šokiruojančių scenų? Nes jame vaidina (kartu su aktorėmis) iš tiesų ir gatvę patyrusios moterys, kiekviena su savu likimu, tikrai ne gražuolės ir ne jauniklės. Šis filmas padėjo visoms: vienoms pakilti iš dugno, kitoms (profesionalioms aktorėms) – jas suprasti, o žiūrovams – suprasti visus, net ir policininkus, kurie ardo jų laikinus „namus". O moterys išdidžiai eina per „raudoną kilimą" – iš čiužinių ar skarmalų…

Valérie Donzelli – režisierė, kuri savo komedijoje **Notre Dame** (2019) vaidina pagrindinį vaidmenį. Prieš tai ji sukūrė per 60 vaidmenų kine ir televizijoje. Pagrindinės temos – karjera, šeima, motinystė ir meilė: kaip jos kartais tarpusavy kertasi, tačiau, jei lieki atviras ir nuoširdus, galiausiai viskas išsisprendžia: netikėtai užgriūva šlovė, socialiniai nesusipratimai, o išlįsti iš skolų ir teismų padeda artimi draugai, ir, žinoma, meilė.

Kamilė (2019) – biografinė dramą, paremta tikrais įvykiais. Apie jauną prancūzaitę fotografę, kuri įsimyli Pietų Afriką, o fotografuodama vietinius bando perprasti jų mąstyseną, jausmus, jų prasmės paieškas, susidraugauja su jais, vis grįžta į karščiausius absurdiško pilietinio karo taškus, mato jo beprasmiškumą, fiksuoja įvykius, tačiau nieko pakeisti negali. Gražūs Afrikos vaizdai, šalikelėse sukapoti kūnai, auganti grėsmė. Filmas prasideda ir baigiasi vaizdu, kai sustabdomas automobilis, kuriuo gabenamos aukos: bagažinėje tarp juodų kojų matyti ir baltos … Tai antras filosofijos mokslų daktaro Boris Lojkine vaidybinis filmas.

Vienas subtiliausių filmų – Catherine Corsini drama **Neįmanoma meilė** (2018). Filmas, pastatytas pagal autobiografinį Christine Angot romaną. Pasirodo, ir romanistę, ir režisierę siejo panaši vaikystės patirtis – jas abi augino vienišos mamos. Kuo baigsis aistringa meilės istorija, nežinai, tačiau abu įsimylėjeliai priklauso skirtingiems socialiniams sluoksniams, skirtingoms tautybėms. Rachelė lieka Philippui ištikima visą gyvenimą, augina jų dukrą, jis tai pasivaidena, tai dingsta, galiausiai apsireiškęs paskelbia apie vedybas su kita, nes anoji juk turtinga vokietė. Tik tuomet merginai atsiveria akys, ji atsisako su juo matytis, tik trokšta, kad jis pripažintų dukrą, suteiktų savo pavardę. Jis atsikalbinėja, galiausiai sutinka, imasi ją globoti, net kviečiasi paauglę atvykti atostogauti pas save… Mamos ir dukters santykiai pašlyja dėl mamos aklumo ir nežinojimo. Filmas atskleidžia skaudinamos moters stoišką kančią ir aukojimąsi, dukters nutolimą nuo motinos ir galiausiai – judviejų susitaikymą. Tačiau skausmas niekur nedingsta: jis visąlaik tvyro ekrane.

Verkti, juoktis ir prisikelti priverčia aktoriaus, scenaristo, rašytojo ir kino režisieriaus Alexis Michalik debiutas kine **Edmundas** (2018). Šią istorinę komediją jis susuko, kai jo spektaklis tuo pačiu pavadinimu sulaukė neįtikėtinos sėkmės. Komedijos herojus, skurstantis jaunuolis, turintis kantrią žmoną, vaikų poetas, privalo per trumpą laiką parašyti pjesę garsiam aktoriui. Kaip tą padaryti, jei ilgą laiką jį kamuoja kūrybinė krizė? Jį išgelbsti pats gyvenimas – tereikia tik apsidairyti ir suspėti jį aprašyti!

Romantinė komedija **Esminis poreikis** (2019) – Prancūzijos dienraščio *Le Monde* sporto žurnalisto Erwan Le Duc, turinčio patirties kuriant trumpametražius filmus, vaidybinis debiutas. Filmas apie nepažįstamąją, kuri sujaukia nusistovėjusią provincijos rutiną, protus ir pažadina jausmus.

Apie maištingą prancūzų provincijos jaunimą filmą **Jaunystės svajos** (2019) sukūrė Alain Raoust, eksperimentinio kino kūrėjas, Paryžiaus 8 Vincennes Saint-Denis universiteto dėstytojas.

Drama **Mano šlovinga jaunystė** (2019) – jauno režisieriaus Antoine de Bary debiutas: apie bedarbį aktorių, neturintį santaupų ir priklausantį nuo tėvų. Jį šlovė aplankė vaikystėje, tačiau laikas būtų išaugti iš Piterio Peno marškinėlių. Režisierius kalba apie save ir sugeba iš saves pasijuokti. Šis debiutas – tai jo trumpametražio filmo, įvertinto Kanų festivalyje, tęsinys.

Kino filmas „Klajojanti siela". Rež. Stephane Batuto

Fantastinė drama apie meilę, stipresnę už mirtį *Klajojanti siela* (1919) – pirmasis vaidybinis Stéphane Batuto filmas, visi bilietai į šį filmą buvo išpirkti: lietuviai pasiilgo mistikos.

Antroji programa: retrospektyva Atsitiktinumai ir sutapimai – dešimt ne mažiau emocingų Prancūzijos kino klasikos šedevrų, nuo dramų iki komedijų. Pvz., Prancūzų kilmės vokiečio Max Ophüls rafinuota drama **Ponios X auskarai** (1953) labiausiai reprezentuoja atsitiktinumų ir sutapimų programos sąvoką – aristokratų gyvenimo džiaugsmai ir sielvartai.

Nukelta į 8 psl.

Juodkrantės Raganų kalno takais kviečia pasivaikščioti ir internete

Juodkrantės Raganų kalnas

Interneto svetainėje www.raganukalnas.lt galima susipažinti su Raganų kalno, esančio UNESCO saugomoje Kuršių nerijos teritorijoje, istorija bei medinių skulptūrų ekspozicija. Čia publikuojamos ne tik skulptūrų nuotraukos, bet ir archyvinė informacija, išsamūs duomenys apie skulptūros autorius lietuvių bei anglų kalbomis. Publikuota audiomedžiaga įgarsinta profesionalių aktorių.

41-ąjį sezoną pasitinkantis Raganų kalnas – vienas iš gausiausiai lankomų turistinių objektų Klaipėdos apskrityje. Jį prižiūrinčių „Neringos muziejų" direktorė dr. Lina Motuzienė teigė neretai sulaukianti klausimų apie Raganų kalne stovinčių skulptūrų būklę, o kartais – ir nuostabos, esą kodėl čia nekuriama naujų. Tačiau, anot istorikės, svarbu nepamiršti, kad Raganų kalno skulptūrų takas – konceptualus ir tuo unikalus.

„Daugelis lankytojų savo komentaruose užsimena, jog Raganų kalne pasijunta tarsi sugrįžę į vaikystę. Būtent šį jausmą ir siekiame puoselėti, – akcentavo dr. L. Motuzienė. – Kita svarbi tema yra skulptūrų išsaugojimas. Mediniai drožiniai po atviru dangumi – neamžinas dalykas. Šiuo metu jų atnaujinimui kasmet rengiame simpoziumą, tačiau jau dabar daug galvojame, kaip spręsti šį iššūkį tolesnėje ateityje. Kūrinių išsaugojimas virtualioje erdvėje – viena iš daugelio formų šio unikalaus kūrinio tęstinumui užtikrinti."

Raganų kalnas yra išskirtinis Kuršių nerijos gamtos objektas – 42 m aukščio ištęstos pasagos formos, vadinamoji parabolinė, kopa. Didžioji Raganų kalno skulptūrų dalis išdėstyta aplink vaizdingąjį Eglių slėnį, natūralų miško amfiteatrą. Ekspozicijos idėją paskatino siekis atgaivinti miško parko su pasivaikščiojimo takais atmosferą, kuria Juodkrantės kurortas garsėjo XIX a. Ne visi žino, kad tuometė Kuršių nerija dėl savo kraštovaizdžio, poilsio tradicijų bei populiarumo buvo lyginama su Prancūzijos Rivjera.

1979 m. Juodkrantėje buvo suformuotas pasivaikščiojimų takas su medžio skulptūromis, įkūnijančiomis populiarius folkloro personažus – raganas ir velnius. Per pirmąją kūrybinę stovyklą liaudies meistrai sukūrė 25 skulptūras, o per tautodailinkų stovyklas 1979–1981 m. – dar 71-ą. Šiam projektui vadovavo skulptorius Steponas Šarapovas ir architektas Algimantas Nasvytis, iš viso jame dalyvavo kelios dešimtys skulptorių iš visos Lietuvos.

Raganų kalno skulptūrų ekspozicija padalyta į dvi dalis: šviesiąją ir tamsiąją. Šviesiojoje dalyje prie plataus tako sutiksite žinomus lietuviškų pasakų veikėjus, įkūnijančius tradicines vertybes, Kuršių nerijos istorijos akcentus. Tai milžinai Neringa ir Naglis, dvylika brolių, juodvarniais lakstančių ir jų sesuo Elenutė, žvejys Kastytis. Toliau kelias siaurėja, tamsėja: čia buriasi slibinai, pro pragaro vartus žengia Liuciferis bei raganos su velniais. Tako apačioje – giedančio gaidžio skulptūra: čia išnyksta nakties kerai ir išsilaksto šmėklos.

Daugiau informacijos:
Dr. Indrė Žigeu
BĮ „Neringos muziejai" direktorės pavaduotoja
Mob. tel. (8-469)52260
El. p. indre@neringosmuziejai.lt

Kultūros kronika

Vasario 5 d. Mieczysławo Karłowicziaus filharmonijoje Ščečine ir vasario 7 d. Nacionaliniame muzikos forume Vroclave įvyko pianisto Luko Geniušo ir Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro, diriguojamo Modesto Pitrėno, koncertai, skirti Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 30-mečiui. Koncerto programoje skambėjo kompozitoriaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio simfoninė poema „Miške". Šie koncertai – tai ne vieninteliai kultūros renginiai Lenkijoje, skirti Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 30-mečiui. Šių metų birželio 19 d. Nacionaliniame muziejuje Ščečine, bendradarbiaujant su Nacionaliniu M. K. Čiurlionio dailės muziejumi, planuojama atidaryti Lietuvos dailės parodą, kurioje bus eksponuojami žymiausių Lietuvos XX amžiaus dailininkų darbai.

PEN centro ir Kultūros ministerijos įsteigta Vertėjo krėslo premija šiemet paskirta Laurai Laurušaitei už meistriškai įveiktus įvairiapusius originalo teksto iššūkius verčiant Noros Ikstenos knygą „Motinos pienas" („Tyto alba", 2019). L. Laurušaitė – vertėja iš latvių ir anglų kalbų. Iš latvių kalbos išvertė daug šiuolaikinių autorių apsakymų antologijoms, žurnalams, Mario Putninio romaną „Laukiniai pyragai" („Nieko rimto", 2014) ir Gunčio Bojaro „Šilko gyvatė" („Alma littera", 2011), pjesių Lietuvos teatrams. Vertėja šiuo metu dirba Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, tiria lietuvių ir latvių literatūras, yra dviejų monografiijų autorė.

Frankofoniška kino magija

Atkelta iš 7 psl.

Dokumentika **Pikaso paslaptis** (1956) parodo mums ispanų tapytoją genijų visame gražume (kresną, raumeningą, pliką, skvarbių juodų akių) jo kūrybos procese. Henri-Georges Clouzot užfiksuotos jo paišomos ar tapomos linijos, jų daugėjimas, užtušavimas, spalvinimas – visas paveikslo kūrimo procesas nuo A iki Z.

Autsaiderio (todėl mažiau žinomo *Naujosios bangos* atstovo) Jaques Rivette drama **Paryžius priklauso mums** (1961) pavergia to laikmečio nepagražintais Paryžiaus gatvių, gatvelių ir namų, krantinės vaizdais ir paryžiečių bohemos šiuolaikiškomis temomis.

Universalaus režisieriaus ir kino kritiko Bertrand Tavernier karinė drama **Gyvenimas ir nieko daugiau** (1989) – istorija apie komendantą, registruojantį dingusius be žinios per Pirmąjį pasaulinį karą (atkurtos scenos, kaip artimieji ieško savų pagal rastus daiktus šalia kario lavono, apie neįtikėtiną jų rūšiavimą ir apie jų atkakliai ieškančių moterų viltį surasti savąjį gyvą ar mirusį).

Trečioji – animacinių filmų programa vaikams: pasaulio gyvūnijos istorijos ir ne tik. Juk pilnametražis animacinis filmas *Mano mamytė Amerikoje, Ji sutiko Bufalo Bilą* tinka žiūrėti ir suaugusiems.

Intelektinę festivalio programą parengė Eglė Čepaitė ir rašytoja Erika Umbrasaitė, gyvenanti Prancūzijoje. Visi filmai buvo rodomi originalo kalba su subtitrais lietuvių ir anglų kalbomis.